

Regeringens proposition

2006/07:121

Dokumentation av muntlig bevisning genom
ljud- och bildupptagning

Prop.
2006/07:121

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 24 maj 2007

Fredrik Reinfeldt

Beatrice Ask
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

År 2005 beslutade riksdagen omfattande ändringar av de processuella reglerna för de allmänna domstolarna. Ändringarna innebär bl.a. att förhör med vittnen och andra som huvudregel skall dokumenteras genom ljud- och bildupptagning (videoupptagning). Enligt riksdagens beslut träder lagändringarna i kraft den dag regeringen bestämmer.

För att säkerställa en smidig övergång till det nya systemet för dokumentation av förhørsutsagor med videoteknik, bör en testverksamhet genomföras vid ett antal domstolar. I propositionen föreslås därför en ny tidsbegränsad lag som möjliggör en sådan verksamhet.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 december 2007 och gälla till utgången av oktober månad år 2008.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Förslag till lag om dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	5
4	Dokumentation av muntlig bevisning	5
4.1	Nuvarande ordning.....	5
4.2	En modernare rättegång	5
4.3	Domstolsverkets uppdrag att installera videoteknik	6
5	Ett behov av att testa tekniken.....	7
6	En lag om testverksamhet för ljud- och bildupptagningar införs	8
7	Förutsättningarna för att dokumentera förhör med videoteknik	9
8	Presentation av muntlig bevisning i högre rätt.....	11
9	Ikraftträdande m.m.	12
10	Ekonomiska konsekvenser	12
11	Författningskommentar	13
Bilaga 1	Promemorians lagförslag.....	15
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna	16
Bilaga 3	Lagrådsremissens lagförslag	17
Bilaga 4	Lagrådets yttrande	18
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 maj 2007	19

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2006/07:121

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning.

2 Förslag till lag om dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning

Prop. 2006/07:121

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Muntlig bevisning skall vid vissa allmänna domstolar dokumenteras enligt denna lag. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka domstolar som omfattas av lagen.

2 § I tingsrätt skall en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inför domstol inte dokumenteras enligt första stycket, tillämpas 6 kap. 6 § rättegångsbalken.

3 § Det som föreskrivs i 5 kap. 9 § rättegångsbalken om förbud mot foto-grafering hindrar inte att en ljud- och bildupptagning görs enligt 2 §.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2007 och gäller till och med den 31 oktober 2008.

Den 16 juni 2005 beslutade riksdagen om ändringar i rättegångsbalken (RB) bl.a. med innebörd att berättelser som vittnen eller andra lämnar i bevissyfte som regel skall dokumenteras genom ljud- och bildupptagning. Ändringarna träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Domstolsverket har i en rapport till Justitiedepartementet framhållit behovet av att tekniken för inspelning och uppspelning av ljud och bild testas i vissa domstolar innan de av riksdagen beslutade ändringarna träder i kraft.

Mot den bakgrunden har det inom Justitiedepartementet utarbetats en promemoria, Dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning. I promemorian föreslås att en tidsbegränsad testverksamhet genomförs. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. En sammanställning av remissvaren liksom remissyttrandena i deras helhet finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Ju2006/9831/DOM).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 3 maj 2007 att inhämta Lagrådets yttrande över det lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran men påpekat behovet av viss ytterligare författningsändring. Lagrådets påpekande behandlas i avsnitt 7. I förhållande till lagrådsremissen har lagens giltighetstid anpassats.

4 Dokumentation av muntlig bevisning

4.1 Nuvarande ordning

Enligt 6 kap. 6 § första stycket RB skall en berättelse som avges i bevissyfte i tingsrätt tas upp genom ljudinspelning eller, i den omfattning berättelsen kan antas vara av betydelse i målet, skrivas ned. Om målet överklagas, skall ljudupptagningen eller uppteckningen av förhöret sändas över till hovrätten tillsammans med tingsrättens akt (35 § förordningen [1996:271] om mål och ärenden i allmän domstol). Motsvarande förfarande för dokumentation tillämpas vid bevisupptagning i hovrätten. Att berättelser som lämnas i bevissyfte dokumenteras på något annat sätt än genom ljudinspelning hör sedan lång tid till undantagen.

4.2 En modernare rättegång

Inom ramen för de omfattande ändringar av bl.a. rättegångsbalken som riksdagen beslutade år 2005 gjordes vissa ändringar av bestämmelserna i 6 kap. 6 § RB (prop. 2004/05:131 En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol, bet. 2004/05:JuU29, rskr. 2004/05:307).

Ändringarna innebär att en berättelse som lämnas i bevissyfte i tingsrätt skall dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning (videoupptagning), om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt. Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inte dokumenteras genom en videoupptagning, skall den dokumenteras genom en ljudupptagning eller skrivas ned. Lagändringarna träder i kraft den dag regeringen bestämmer (SFS 2005:683).

Enligt vad som anförs i förarbetena till lagändringarna har videoupptagningar flera fördelar jämfört med dagens ljudinspelningar. Framför allt innebär de att hovrätterna får ett bättre underlag än vad ljudupptagningar ger när det gäller att bedöma bevisvärdet av en i tingsrätten lämnad förhørsutsaga. Jämfört med en ljudinspelning kan en videoupptagning förmedla åtskilligt som kan ha betydelse vid förståelsen och bedömningen av en persons utsaga, såsom gester, ansiktsuttryck, m.m. Vidare innebär videoupptagningarna att antalet omförhör i hovrätt kan minska, utan att hovrättens möjligheter att bedöma utsagan blir sämre. Att tingsrättsförhöret kan läggas fram i hovrätten genom en videoupptagning är i många fall till och med att föredra jämfört med att förhörspersonen hörs på nytt, eftersom berättelsen i tingsrätten, som lämnas i närmare anslutning till den aktuella händelsen än en berättelse i hovrätten, kan ge ett bättre uttryck för vittnets verkliga iakttagelser. En annan fördel är att vittnen och brottsoffer i många fall inte kommer att behöva inställa sig i hovrätten för att förhöras på nytt (se prop. 2004/05:131 s. 106 f. och 200 f.).

4.3 Domstolsverkets uppdrag att installera videoteknik

I november 2005 fick Domstolsverket regeringens uppdrag att vidta vissa åtgärder som bedömdes nödvändiga för att reglerna om dokumentation av förhørsutsagor genom videoupptagning och om uppspelning av sådana upptagningar skulle kunna träda i kraft (Ju2005/5583/DOM). Domstolsverket inkom i november 2006 med en delrapport med anledning av uppdraget (Ju2006/9831/DOM). Av rapporten framgår att det vid den tidpunkten kvarstod osäkerhet kring frågor om bl.a. systemlösningen och att ett mera exakt datum för ikraftträdandet därför inte kunde anges. Domstolsverket har därefter, på uppdrag av regeringen, den 15 maj 2007 inkommit med ytterligare en delrapport där bedömningen görs att ett ikraftträdande kan ske den 1 november 2008 (Ju2007/4985/DOM).

Domstolsverkets pågående arbete innebär framför allt att ta fram och införa en systemlösning för hantering av ljud- och bildupptagningar av förhör. Detta innefattar bl.a. att skapa funktioner för in- och uppspelning av ljud och bild, att anpassa och utrusta rättssalar genom att t.ex. installera pekskärmar och kameror samt att införa IT-hårdvara med tillhörande IT-infrastruktur och strukturerad lagring.

Den bästa tekniska lösningen är enligt Domstolsverket att integrera tekniken i domstolarnas gemensamma verksamhetsstöd VERA. En sådan integrering innebär bl.a. att systemet hanteras i samma IT-miljö som dagbokföringen, utsättning av mål, kallelser m.m., vilket främjar användarvänligheten. Samtidigt skapas förutsättningar för att högt ställda krav på ljud- och bildkvalitet kan uppnås.

Den tekniska lösningen innebär i korthet att de ljud- och bilduppgifter som tas upp i domstolarna på elektronisk väg överförs till en central lagringsenhet vid Domstolsverket i Jönköping. Uppgifterna är därefter åtkomliga via elektronisk överföring för den domstol som tagit upp uppgifterna eller, efter överklagande, för den överprövande domstolen. En integrering av systemet i VERA innebär att tekniken utvecklas av Domstolsverket.

För att ta fram den nya tekniska lösningen pågår sedan år 2005 en omfattande verksamhet inom Domstolsverket. En förhandlingssal för teständamål har byggts upp. Vidare har en särskild referensgrupp satts samman med företrädare för hovrätter, tingsrätter, Åklagarmyndigheten och Sveriges advokatsamfund. Enligt Domstolsverket återstår ett mycket stort antal åtgärder innan tekniken kan börja användas vid berörda domstolar. Förutom t.ex. upphandling och installation av tekniken i 350 förhandlingssalar i tingsrätter, hovrätter och Högsta domstolen samt i ca 80 förberedelserum, krävs omfattande utbildningsinsatser av i stort sett all personal vid de allmänna domstolarna. Vidare måste en support- och förvaltningsorganisation byggas upp för att säkerställa systemets drift och uthållighet över tid. Dessutom krävs en avsevärd uppgradering av lagringskapaciteten i VERA för att möjliggöra central lagring och åtkomst av ljud och bild i digital form. Utöver installationsarbetena för själva tekniken måste enligt Domstolsverket en stor del av förhandlingssalarna anpassas ljud- och ljusmässigt för att säkerställa kvaliteten på inspelningar och uppspelningar.

5 Ett behov av att testa tekniken

Regeringens bedömning: Det finns ett behov av att testa den nya tekniken för dokumentation av muntlig bevisning innan den kan börja användas i hela landet. Mot den bakgrunden bör en testverksamhet bedrivas vid ett antal domstolar.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Domstolsverket har, med hänvisning till de svårigheter som är förenade med införandet av den nya tekniken, förordat att systemet först prövas ut vid ett begränsat antal domstolar, förslagsvis vid alla eller flertalet domstolar inom ett hovrättsområde. Enligt verket kan testverksamheten och en utvärdering av densamma sedan ligga till grund för en utbyggnad av tekniken vid samtliga allmänna domstolar. Enligt verket är det inte möjligt att fullt ut testa tekniken i en renodlad försöksmiljö, t.ex. genom simulerade rättegångar. Bland annat är det nödvändigt att se hur IT-infrastrukturen påverkas av en daglig drift av systemet med flera domstolar som användare. Vidare bör, enligt vad som anförs i delrapporten, en analys göras av hur den nya tekniken påverkar arbetsprocesserna under rättegången i tingsrätter och hovrätt, t.ex. handhavandet av tekniken under pågående rättegång.

Den möjlighet till dokumentation av förhørsutsagor med videoteknik som riksdagen har beslutat innebär bl.a. att flertalet förhör som hålls dagligen i framför allt tingsrätterna skall spelas in och lagras med den nya tekniken. Dessa inspelningar skall därefter i inte obetydlig omfattning användas som bevis i framför allt högre rätt. För att de fördelar som är förknippade med reformen skall få genomslag är det enligt regeringens uppfattning en förutsättning att videoupptagningarna håller en hög ljud- och bildkvalitet och att tekniken är användarvänlig. Som framgår av Domstolsverkets delrapport är bl.a. en integrering med VERA tekniskt komplicerad och kräver en omfattande utvecklings- och testverksamhet. Regeringen kan konstatera att det under arbetets gång blivit allt mer tydligt att det inte framstår som lämpligt att sätta igång den beslutade nyordningen i hela landet samtidigt utan att det dessförinnan har funnits tillfredställande möjligheter att testa såväl tekniken som användningen av denna. Regeringen anser således, i likhet med vad Domstolsverket redovisat, att det är nödvändigt med en viss inkörningsperiod innan tekniken kan fungera fullt ut. För att underlätta ett smidigt införande av det nya systemet bör därför en testverksamhet bedrivas vid ett antal domstolar innan tekniken börjar användas i hela landet.

6 En lag om testverksamhet för ljud- och bildupptagningar införs

Regeringens förslag: En tidsbegränsad lag om testverksamhet för dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning införs.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan någon invändning. *Justitiekanslern* framhåller vikten av att personalen på de domstolar som omfattas av testverksamheten får den utbildning och det stöd som behövs. *Sveriges advokatsamfund* anser att Domstolsverket bör ges i uppdrag att under och efter testperioden inhämta synpunkter från berörda externa aktörer såsom åklagare och advokater.

Skälen för regeringens förslag: Som redovisas i föregående avsnitt anser regeringen att installation och användning av den nya tekniken i hela landet bör föregås av en testverksamhet vid ett antal domstolar. Eftersom nuvarande regler inte medger att berättelser som lämnas i bevissyfte dokumenteras med videoteknik kräver en sådan testverksamhet antingen ny lagstiftning eller att ikraftträdandet av de av riksdagen beslutade ändringarna av bl.a. rättegångsbalken begränsas till vissa domstolar och till vissa av de nya bestämmelserna.

Vid riksdagsbehandlingen av förslagen till de aktuella ändringarna av rättegångsbalken uttalade justitieutskottet att det är önskvärt att reformen ses i ett sammanhang och att samtliga ändringar träder i kraft samtidigt. Vidare ställde sig utskottet bakom regeringens bedömning att det är nödvändigt att utrustning för inspelning och uppspelning av ljud och bild finns på plats i domstolarna innan de nya bestämmelserna om dokumentation av förhørsutsagor träder i kraft. Utskottet godtog att regeringen

gavs rätt att förordna om tidpunkten för ikraftträdandet men poängterade samtidigt att endast de skäl som i propositionen angetts motivera ett be- myndigande om ikraftträdandet kunde läggas till grund för avgörande när lagstiftningen bör träda i kraft (bet. 2004/05:JuU29 s. 14 f.).

Mot bakgrund av utskottets ställningstagande om ikraftträdande och de principiella och praktiska invändningar som kan resas mot att sätta vissa delar av reformen i kraft före andra, är det regeringens uppfattning att de beslutade lagändringarna bör träda i kraft i ett sammanhang. En test- verksamhet begränsad till vissa domstolar förutsätter därför ny lagstift- ning. Lagtekniskt bör detta åstadkommas genom en särskild tidsbegrän- sad lag.

Enligt Domstolsverket bör den aktuella testverksamheten genomföras vid ett antal domstolar inom ett hovrättsområde. Regeringen delar denna bedömning. Det saknas dock anledning att i lag uttryckligen peka ut de domstolar som skall ingå i testverksamheten. En lämpligare och mer flexibel lösning är att regeringen meddelar föreskrifter om vilka dom- stolar som kommer att omfattas av testverksamheten (jfr t.ex. lagen [1999:613] om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång). Testverksamheten kommer av Domstolsverket att hanteras inom ramen för regeringens uppdrag att förbereda ikraftträdandet av 2005 års reform. Viktiga delar i detta arbete är, som *Justitiekanslern* och *Sveriges advo- katsamfund* påtalat, frågan om utbildning av domstolspersonalen och att på ett ändamålsenligt sätt utvärdera testverksamheten.

7 Förutsättningarna för att dokumentera förhör med videoteknik

Regeringens förslag: Förutsättningarna för att dokumentera förhör med videoteknik enligt den tidsbegränsade lagen skall vara desamma som enligt den nya ännu inte gällande lydelsen av 6 kap. 6 § RB. I en tingsrätt som omfattas av lagen skall således en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. I en överrätt som omfattas av lagen får berättelser som lämnas där dokumenteras på samma sätt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan någon invändning. *Göta hovrätt* anser att det är lämpligt att även en hovrätt som deltar i testverksamheten spelar in förhör i syfte att bidra till en ordentlig utprovning av verksamheten. *Domstolsverket* påtalar behovet av att lagen tillåter att testerna helt eller delvis avbryts under en period p.g.a. tekniska fel och anser att det är tveksamt om pro- memorians lagförslag medger detta. *Jönköpings tingsrätt* anser att vissa integritetsaspekter bör belysas närmare.

Skälen för regeringens förslag: Testverksamheten syftar till att för- bereda ikraftträdandet av de beslutade ändringarna i bl.a. rättegångs- balken och skall ligga till grund för en intrimning av tekniken för video- dokumentation av förhör. Mot den bakgrunden måste enligt regeringens

mening förutsättningarna för att dokumentera förhör med videoteknik enligt testlagen vara desamma som enligt de av riksdagen beslutade ändringarna av 6 kap. 6 § RB. I en tingsrätt skall därför en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt. För att verksamheten skall kunna utvärderas ordentligt är det, som *Göta hovrätt* påpekat, lämpligt att en hovrätt som omfattas av testverksamheten också utnyttjar möjligheten att ta upp förhör på video.

Regleringen innebär att det inte uppställs något krav på samtycke – direkt eller indirekt – som villkor för att en videoupptagning skall få göras. Bestämmelserna innebär att rätten kan avstå från att dokumentera förhöret genom en videoupptagning, om det finns särskilda skäl. Så kan framför allt vara fallet om det kan antas att den som skall höras uppfattar inspelningen som så besvärande att detta på ett negativt sätt återverkar på hans eller hennes berättelse. I detta sammanhang bör dock påpekas att det gäller ett starkt sekretesskydd för bilduppgiften i en videoupptagning. Av bestämmelsen i 7 kap. 48 § sekretesslagen (1980:100), som satts i kraft i samband med vissa andra ändringar av sekretesslagen (se SFS 2005:699 och 2006:856), följer att sekretess gäller för bilduppgiften om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan hinder av att den hörde lider men. Därmed är utrymmet för att underlåta att dokumentera ett förhör genom en videoupptagning av hänsyn till integritets- och utredningsskäl mycket begränsat. Den och andra frågor som tagits upp av *Jönköpings tingsrätt* behandlas ingående i prop. 2004/05:131 s. 110 f. och 287 f.

Om tekniken av någon anledning inte är i drift eller annars inte fungerar måste det anses finnas särskilda skäl för att välja en annan form för dokumentation av förhørsutsagan. Något behov av att införa en särskild bestämmelse för den situation som *Domstolsverket* pekat på anser regeringen därför inte behövs.

För att rättens dokumentation av förhör genom ljud- och bildupptagning i den föreslagna lagen inte skall stå i strid mot förbudet i nuvarande 5 kap. 9 § RB att fotografera i rättssalen bör det tydliggöras att det förbudet inte hindrar den föreslagna testverksamheten.

I förarbetena till 2005 års reform redogjordes för regeringens överväganden rörande tillämpningen av personuppgiftslagen (1998:204) och om behovet av författningsändringar som medger att en videoupptagning kan ske utan samtycke från den enskilde (se prop. 2004/05:131 s. 108 f.). Som *Lagrådet* påpekat gör sig dessa överväganden gällande även i fråga om den testverksamhet som nu föreslås och regeringen avser, i linje med vad som tidigare uttalats, att inför lagens ikraftträdande genomföra nödvändiga förordningsändringar.

Regeringens bedömning: Den nya tidsbegränsade lagen bör endast omfatta dokumentation av den muntliga bevisningen. Det saknas därför anledning att för testverksamheten införa några särskilda regler om bevisupptagning i högre rätt.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser utom en godtar promemorians bedömning. *Jönköpings tingsrätt* är av uppfattningen att det redan i testverksamheten bör bli möjligt för hovrätten att frånga tingsrättens tilltrosbedömning, om beviset läggs fram genom en videoupptagning av förhöret i tingsrätten. *Malmö tingsrätt* framhåller att det inte är lämpligt att införa förändrade bevisupptagningsregler för endast vissa domstolar inom ramen för testverksamheten, men betonar ändå vikten av att upptagningarna kommer till användning i hovrätten.

Skälen för regeringens bedömning: Av gällande lydelse av 35 kap. 13 § andra stycket RB framgår att en förnyad bevisupptagning i hovrätten behövs endast om hovrätten anser att det är av betydelse för utredningen. Regeln kompletteras av de s.k. tilltrosbestämmelserna i 50 kap. 23 § och 51 kap. 23 § RB. De tar såvitt gäller den muntliga bevisningen sikte på den situationen att tingsrätten vid en huvudförhandling rörande en viss omständighet hört t.ex. ett vittne och avgörandet även i hovrätten beror av tilltron till denna bevisning. Bestämmelserna innebär att tingsrättens dom i den delen som huvudregel inte får ändras av hovrätten utan att beviset har tagits upp på nytt vid en huvudförhandling i hovrätten. I de fall bevisningen behöver tas upp på nytt skall omförhör hållas. I Högsta domstolen får bevis som tagits upp av lägre rätt tas upp på nytt endast om det finns synnerliga skäl. Om omförhör inte krävs, skall bevisningen enligt 35 kap. 13 § tredje stycket RB i stället läggas fram på annat lämpligt sätt. Det innebär i allmänhet att bevisningen läggs fram genom en uppspelning av tingsrättens ljudupptagning eller genom en uppläsning av utsagan sådan den antecknats i tingsrättens dom.

De ändringar av rättegångsbalken som riksdagen beslutade år 2005 innebär bl.a. nya former för presentation av muntlig bevisning i högre rätt. Enligt de nya ännu inte gällande reglerna skall t.ex. muntlig bevisning i hovrätten som huvudregel läggas fram genom den videoupptagning som gjorts av förhöret i tingsrätten och ett nytt förhör får hållas endast om ytterligare frågor behöver ställas till den som redan hörts i tingsrättsprocessen. Vidare följer av ändringar i tilltrosparagraferna att hovrätten utan förnyad bevisupptagning får frånga tingsrättens tilltrosbedömning, också om beviset läggs fram genom en videoupptagning från förhöret i tingsrätten. *Jönköpings tingsrätt* har ansett att även regler motsvarande dessa ändringar bör införas i testlagen.

Det huvudsakliga skälet för den testverksamhet som regeringen nu föreslår är att se hur tekniken för inspelning och uppspelning fungerar i praktiken. Genom att den föreslagna lagen möjliggör att berättelser som lämnas i bevissyfte i domstol kan dokumenteras genom en videoupptagning kan själva inspelningstekniken testas. Det är också angeläget att tekniken för uppspelning kan testas för att se hur det nya systemet

fungerar i högre rätt, framför allt i hovrätterna. Detta är särskilt viktigt för att säkerställa ljud- och bildkvaliteten.

Av nu gällande 35 kap. 13 § tredje stycket RB följer, om ett bevis inte tas upp på nytt, att det skall läggas fram på lämpligt sätt. Som nämnts är det vanligt att muntlig bevisning i ett sådant fall läggs fram genom en uppspelning av underrättens ljudinspelning. För en hovrätt som omfattas av testverksamheten torde det enligt regeringens uppfattning vara naturligt att i stället spela upp videoupptagningen av förhöret i tingsrätten. Den nya tekniken kan alltså testas i högre rätt redan med nuvarande regler. Syftet med verksamheten är inte att testa de beslutade men inte ikraftträdade materiella reglerna för bevisupptagning i hovrätt utan framför allt tekniken. Som *Malmö tingsrätt* anfört är det inte heller lämpligt att i detta avseende ha olika regler i olika delar av landet. Regeringen anser därför att det saknas förutsättningar att i den föreslagna tidsbegränsade lagen införa några särskilda regler om bevisupptagning i högre rätt. Hovrätten kommer att ha tillgång till uppspelningsutrustning och regeringen delar Malmö tingsrätts uppfattning att det är angeläget att upptagningarna också används.

9 Ikraftträdande m.m.

Regeringens förslag: Lagen skall träda i kraft den 1 december 2007 och gälla till utgången av oktober månad år 2008.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att lagen skall gälla till utgången av år 2008.

Remissinstanserna: *Jönköpings tingsrätt* är tveksam till om det är rimligt med ett ikraftträdande redan i december 2007. Övriga remissinstanser godtar förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Syftet med testverksamheten är att den skall ligga till grund för utbyggnaden av den teknik som behövs för att dokumentera förhör i allmän domstol i enlighet med de ändringar av 6 kap. 6 § RB som riksdagen beslutade år 2005. För att syftet med testverksamheten skall uppnås är det enligt Domstolsverket nödvändigt att verksamheten startar den 1 december 2007. Regeringen delar den bedömningen. Lagen bör därför träda i kraft den dagen och gälla till den tidpunkt vid vilken de av riksdagen beslutade ändringarna av bl.a. 6 kap. 6 § RB kan träda i kraft. Domstolsverket har i en delrapport den 15 maj 2007 som sin bedömning anfört att ett ikraftträdande bör kunna ske den 1 november 2008. Mot den bakgrunden bör reglerna om testverksamheten gälla fram till och med den 31 oktober 2008.

Inga övergångsbestämmelser behövs.

10 Ekonomiska konsekvenser

Som regeringen uttalade i förarbetena till 2005 års reform skall kostnaderna för införskaffandet av tekniken för videodokumentation av

förhör och teknik för uppspelning finansieras inom befintliga ramar (prop. 2004/05:131 s. 220 f.). Den testverksamhet som nu föreslås beräknas inte leda till några ytterligare kostnader. Prop. 2006/07:121

11 Författningskommentar

Förslaget till lag om dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning

1 §

Muntlig bevisning skall vid vissa allmänna domstolar dokumenteras enligt denna lag. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka domstolar som omfattas av lagen.

I paragrafen anges tillämpningsområdet för den nya lagen. Den innehåller en upplysning om att regeringen föreskriver vilka domstolar som skall tillämpa bestämmelserna om dokumentation av muntlig bevisning i lagen framför reglerna i 6 kap. 6 § RB. Paragrafen behandlas i avsnitt 6.

2 §

I tingsrätt skall en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inför domstol inte dokumenteras enligt första stycket, tillämpas 6 kap. 6 § rättegångsbalken.

Paragrafen reglerar hur förhör som lämnas i bevissyfte i de allmänna domstolar som omfattas av lagen skall dokumenteras. Övervägandena finns i avsnitt 6 och 7.

Första stycket första meningen innehåller en bestämmelse som innebär att en tingsrätt som omfattas av lagen som huvudregel skall dokumentera förhör som hålls i bevissyfte genom en ljud- och bildupptagning. En sådan upptagning behöver dock inte göras om det finns särskilda skäl mot det. Undantagsregeln avser framför allt det fallet då en upptagning av något skäl kan antas innebära att utredningen i målet försämras.

Bedömningen av om det finns skäl att avstå från att göra en ljud- och bildupptagning måste göras i ljuset av bestämmelsen i 7 kap. 48 § sekretesslagen (1980:100). Enligt denna bestämmelse gäller sekretess för uppgiften i bilden i en ljud- och bildupptagning, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den hörde lider men (se prop. 2004/05:131 s. 287 f.). Därmed torde utrymmet för att avstå från att dokumentera förhöret genom en ljud- och bildupptagning av hänsyn till integritets- och utredningsskäl vara mycket begränsat. Om den som skall höras ändå uppfattar inspelningen som så besvärande och integritetskränkande att det på goda grunder kan antas återverka negativt på hans eller hennes berättelse, kan detta någon enstaka gång utgöra skäl att inte dokumentera förhöret genom en ljud- och bildupptagning.

Det är rätten ensam som avgör hur förhöret skall dokumenteras. Det ligger dock i sakens natur att rätten bör fästa avseende vid de eventuella synpunkter som parterna eller den som skall höras har i frågan. Om en

förhörsperson visar oro inför inspelningen är det självfallet särskilt viktigt att rätten gör en noggrann prövning av om det finns skäl för att avstå från att dokumentera förhöret genom ljud- och bildupptagning. Rätten kan dock i allmänhet utgå ifrån att förhöret kan dokumenteras på det sättet. Det bör alltså i normalfallet inte komma i fråga att rätten inför varje förhör tar upp frågan om hur detta skall dokumenteras.

Ett annat exempel på särskilda skäl som kan göra att förhöret inte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning är om tekniken av någon anledning skulle falla eller inte finnas tillgänglig.

Av andra meningen i första stycket följer att även en högre rätt som omfattas av lagen har möjlighet att dokumentera muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning. Här gäller dock ingen presumtion för att bevisningen skall dokumenteras på detta sätt.

Om förhöret inte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning skall det enligt *andra stycket* i stället dokumenteras på det sätt som föreskrivs i 6 kap. 6 § RB, dvs. genom en ljudupptagning eller, i den omfattning berättelsen kan antas vara av betydelse i målet, skrivas ned.

3 §

Det som föreskrivs i 5 kap. 9 § rättegångsbalken om förbud mot fotografering hindrar inte att en ljud- och bildupptagning görs enligt 2 §.

Paragrafen, som reglerar förhållandet till det s.k. fotograferingsförbudet, behandlas i avsnitt 7.

Bestämmelsen innebär att det förbud mot fotografering i rättssal som följer av 5 kap. 9 § första stycket RB inte utgör hinder mot att rätten dokumenterar ett förhör genom en ljud- och bildupptagning på det sätt som anges i denna lag.

Förslag till lag om dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning

Härigenom föreskrivs följande.

1 § I de domstolar som regeringen bestämmer skall, i stället för vad som föreskrivs i 6 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken, följande gälla.

I tingsrätt skall en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inför domstol inte dokumenteras enligt andra stycket, skall den dokumenteras genom en ljudupptagning eller, i den omfattning berättelsen kan antas vara av betydelse i målet, skrivas ned. Detta gäller dock inte vid huvudförhandling i Högsta domstolen.

2 § En ljud- och bildupptagning enligt 2 § får göras trots det som föreskrivs i 5 kap. 9 § rättegångsbalken om förbud mot fotografering.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2007 och gäller till utgången av år 2008.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2006/07:121
Bilaga 2

Efter remiss har yttranden över promemorian lämnats av Riksdagens ombudsmän, Göta hovrätt, Hovrätten för Nedre Norrland, Jönköpings tingsrätt, Örebro tingsrätt, Malmö tingsrätt, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten och Sveriges advokatsamfund.

Förslag till lag om dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Muntlig bevisning skall vid vissa allmänna domstolar dokumenteras enligt denna lag. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka domstolar som omfattas av lagen.

2 § I tingsrätt skall en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inför domstol inte dokumenteras enligt första stycket, tillämpas 6 kap. 6 § rättegångsbalken.

3 § Det som föreskrivs i 5 kap. 9 § rättegångsbalken om förbud mot foto- grafering hindrar inte att en ljud- och bildupptagning görs enligt 2 §.

Denna lag träder i kraft den 1 december 2007 och gäller till utgången av år 2008.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2007-05-16

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, justitierådet Leif Thors-son och regeringsrådet Lars Wennerström.

Dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning

Enligt en lagrådsremiss den 3 maj 2007 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Tobias Eriksson.

Förslaget föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Den 16 juni 2005 beslutade riksdagen om ändringar i rättegångsbalken bl.a. med innebörd att berättelser som vittnen och andra lämnar i bevis-syfte som regel skulle dokumenteras genom ljud- och bildupptagningar (prop. 2004/05:131). I lagrådsremissen lämnas nu förslag på att en tids-begränsad testverksamhet rörande dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning genomförs för att kunna testa den nya tekniken innan de tidigare beslutade ändringarna i rättegångsbalken sätts i kraft.

I samband med behandlingen av tidigare beslutade ändringar i rättegångsbalken anfördes att om en videoupptagning sker med digital teknik upptagningen blir att betrakta som behandling av personuppgifter. Detta innebar att det enligt personuppgiftslagen (1998:204) fanns ett krav på samtycke från den enskilde för att uppgifterna skulle få behandlas, om inte något annat följde av lag eller förordning. I propositionen (a. prop. s. 108 f.) förutskickades därför att erforderliga författningsändringar skulle göras för att fastslå att förhör i domstol skulle kunna dokumenteras genom digitala videoupptagningar utan samtycke.

De överväganden som redovisats ovan rörande personuppgiftslagens tillämpning gör sig gällande även i fråga om den testverksamhet med ljud- och bildupptagning som nu föreslås. Även med avseende på denna verksamhet erfordras således författningsändringar som medger att upptagningarna i förekommande fall kan ske utan att samtycke föreligger från den enskilde. Med detta påpekande lämnar Lagrådet förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 maj 2007

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, statsråden Olofsson, Odell, Bildt, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Odenberg, Larsson, Erlandsson, Torstensson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Carlsson, Littorin, Borg, Malmström, Sabuni, Billström, Tolgfors

Föredragande: statsrådet Ask

Regeringen beslutar proposition 2006/07:121 Dokumentation av muntlig bevisning genom ljud- och bildupptagning.